

En global konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område 2015/16:FPM82

Justitiedepartementet

2016-05-18

Dokumentbeteckning

KOM (2016) 216

Rekommendation till rådets beslut om bemyndigande att inleda förhandlingar om en konvention rörande erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt

Sammanfattning

Inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt pågår arbete med att ta fram en konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Haagkonferensens allmänna rådsmöte beslutade i mars 2016 att samla ett särskilt utskott för att inleda förhandlingar om konventionen.

Kommissionen presenterade den 13 april 2016 ett förslag till bemyndigande för kommissionen att inleda förhandlingar om en konvention med utkast till förhandlingsdirektiv.

Inom EU finns ett väl utvecklat regelverk för erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Syftet med konventionen är att skapa möjligheter för erkännande och verkställighet av privaträttsliga domar på global nivå. Ett övergripande syfte med konventionen är att främja internationell handel och internationella investeringar.

Regeringen anser att kommissionen bör ges mandat att inleda förhandlingar om en konvention. När det gäller förhandlingsdirektiven är det viktigt att en kommande konvention beaktar rättssäkerhetsintressen för de tvistande parterna och förenligheten med gällande regelverk på området inom EU. Regeringen bevakar att konventionen är förenlig med grundläggande

principer i svensk rätt och med svensk grundlag. Det är viktigt att konventionen inte försvårar möjligheterna att upprätthålla de skilda lösningar för regleringen av tryck- och yttrandefriheten som finns i medlemsstaterna.

2015/16:FPM82

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Haagkonferensen för internationell privaträtt är en internationell organisation som för närvarande har 81 medlemmar, däribland EU och unionens samtliga medlemsstater. Haagkonferensens verksamhet består huvudsakligen av att förhandla och utarbeta internationella fördrag inom den internationella privaträttens olika områden.

I april 2012 beslutades inom Haagkonferensen att en arbetsgrupp skulle ta fram ett förslag till en konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete i november 2015 och presenterade ett förslag till konventionstext. EU, företrätt av kommissionen, har ingått i arbetsgruppen.

Haagkonferensens allmänna rådsmöte beslutade i mars 2016 att samla ett särskilt utskott för att inleda förhandlingar om en konvention. Det särskilda utskottet ska ha ett möte i juni 2016 och preliminärt ett möte i februari 2017.

Kommissionen presenterade den 13 april 2016 ett förslag till bemyndigande för kommissionen att inleda förhandlingar om en konvention samt förslag på förhandlingsdirektiv.

1.2 Förslagets innehåll

Syftet med förslaget är att ge kommissionen mandat att inleda förhandlingar om en konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

EU har internt ett väl utvecklat regelverk för erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Regelverket har senast uppdaterats genom den omarbetade Bryssel I-förordningen. I förhållande till Island, Norge och Schweiz gäller Luganokonventionen från 2007. På global nivå finns inte något motsvarande regelverk. I vad mån en utländsk dom kan erkännas och verkställas beror på regelverket i den enskilda staten. Detta kan skapa rättsosäkerhet som hämmar den internationella handeln.

Ett steg för att skapa ett internationellt regelverk för erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område togs genom 2005 års Haagkonvention om avtal om val av domstol. EU har undertecknat och godkänt konventionen. Konventionen trädde i kraft i oktober 2015 och är en del av EU:s regelverk. Konventionen innehåller regler om erkännande och verkställighet av utländska domar som meddelats av en domstol som valts av parterna i ett s.k. prorogationsavtal. Det nu aktuella förslaget till

konventionstext är utformat med 2005 års konvention som förebild. Den nya konventionen ska komplettera 2005 års konvention och skapa ytterligare möjligheter för erkännande och verkställighet av privaträttsliga domar på global nivå.

Av utkastet till förhandlingsmandat för kommissionen framgår bland annat följande beträffande de närmare förhandlingsdirektiven. Konventionen ska innehålla minimiregler för erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och inte hindra konventionsstaterna att erkänna och verkställa domar i större utsträckning än vad som omfattas av konventionen. Konventionen ska innehålla regler som är så klara och precisa som möjligt och garantera rättssäkerhet och förutsägbarhet för de tvistande parterna. Villkor i konventionen ska säkerställa förhållandet till unionsrättsliga instrument och den fortsatta tillämpningen av dessa. Konventionens tillämpningsområde ska vara begränsat till privaträttsliga frågor och målsättningen ska vara ett brett tillämpningsområde med möjligheter till behörighetskontroll och skyddsåtgärder. Förhandlingarna ska vidare syfta till att uppnå största möjliga samstämmighet mellan berörda stater och därigenom få till stånd en global tillämpning av konventionen.

Förslaget till konventionstext bygger på att kontroller ska ske innan en utländsk dom kan erkännas och verkställas. För det första är konventionens tillämpningsområde begränsat genom att vissa privaträttsliga områden är uttryckligen undantagna, exempelvis familjerättsliga frågor. För det andra krävs för erkännande och verkställighet att den utländska domen uppfyller vissa särskilt angivna behörighetskriterier. Huvudregeln är att en dom kan erkännas och verkställas om den som var part i tvisten i ursprungsstaten hade sin hemvist i den staten vid tiden för tvisten. För det tredje innehåller konventionen uttryckliga möjligheter att vägra att erkänna och verkställa en utländsk dom, exempelvis om den utländska domen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen i verkställighetsstaten. Regelverket inom EU har tidigare innehållit ett förfarande för kontroll innan en utländsk dom kan erkännas och verkställas (s.k. exekvaturförfarande). Enligt den omarbetade Bryssel I-förordningen är dock domar som meddelats i en medlemsstat i stället direkt verkställbara i en annan medlemsstat. EU:s regelverk innebär alltså större möjligheter till erkännande och verkställighet av utländska domar än förslaget till en kommande konvention.

Förslaget till konventionstext innehåller undantag för bland annat frågor om förtal. Det har bland kommissionen och medlemsländerna funnits olika uppfattningar under det förberedande arbetet om förtalsfrågor ska omfattas av konventionen. Sverige har verkat för att konventionen ska vara förenlig med svensk grundlag.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

För att utländska domar ska få verkställas i Sverige krävs en särskild föreskrift om det. Detta följer av 3 kap. 2 § utsökningsbalken.

Det finns flera europeiska konventioner och EU-förordningar som reglerar erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Det finns också ett särskilt samarbete i dessa frågor mellan de nordiska länderna. Därutöver finns även nationella bestämmelser som reglerar erkännande och verkställighet av utländska domar. För en mer utförlig redogörelse för regelverket kring erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område kan hänvisas till propositionen Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

I flera av de angivna instrumenten krävs ett särskilt förfarande för att få en utländsk dom erkänd eller verkställd i Sverige. Bestämmelser om detta förfarande finns bland annat i lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden. I förslaget till konventionstext föreslås att processuella frågor om erkännande och verkställighet ska regleras av nationell rätt. Frågor om hur en eventuell framtida exekvaturprövning skulle vara utformad kommer att kräva närmare analys.

Den faktiska verkställigheten av domar regleras i utsökningsbalken. I vilken utsträckning konventionen kan komma att föranleda ändringar av utsökningsbestämmelserna behöver analyseras närmare. Detsamma gäller om det finns behov av andra kompletterande bestämmelser i anledning av konventionen.

Verkställighet av förtalsdomar kan vara problematiskt när domen har meddelats av en domstol i en stat där ett annat synsätt finns i fråga om avvägningen mellan yttrandefrihet och skyddet för den enskildes person. Verkställighet av sådana domar riskerar att hamna i konflikt med den svenska regleringen av särskild rättegångsordning för tryck- och yttrandefrihetsbrott. I det nuvarande förslaget till konventionstext är förtalsfrågor undantagna.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har bedömt att förslaget inte kommer att få några budgetära konsekvenser för EU:s budget. De slutliga ekonomiska effekterna för svensk del kan i detta skede inte bedömas med säkerhet. I nuläget finns dock inte skäl att utgå från annat än att eventuella budgetära konsekvenser kan finansieras inom befintliga budgetramar.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att kommissionen bör ges mandat att inleda förhandlingar om en konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Vad gäller förhandlingsdirektiven är det viktigt att en kommande konvention beaktar rättssäkerhetsintressen för de tvistande

parterna och förenligheten med gällande regelverk på området inom EU. Regeringen bevakar att konventionen är förenlig med grundläggande principer i svensk rätt och med svensk grundlag. Det är viktigt att konventionen inte försvårar möjligheterna att upprätthålla de skilda lösningar för regleringen av tryck- och yttrandefriheten som finns i medlemsstaterna.

Europeiska rådet fastslog under 2014 de strategiska riktlinjerna för de kommande åren inom området för frihet, säkerhet och rättvisa och uttalade att ytterligare åtgärder behövs för att främja ömsesidigt erkännande av beslut och domar i civilrättsliga ärenden. Detta bygger vidare på slutsatserna i det s.k. Stockholmsprogrammet, som bland annat ledde fram till revideringen av Bryssel I-förordningen.

En konvention om erkännande och verkställighet av privaträttsliga domar skulle skapa förutsättningar för ett globalt regelverk på detta område.

Inom Haagkonferensen för internationell privaträtt har det tidigare gjorts försök för att få till stånd en motsvarande konvention utan resultat. Regeringen välkomnar att ytterligare försök görs för att ta fram en konvention i syfte att förstärka det rättsliga samarbetet på området.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Förhandlingsdirektiven är för närvarande föremål för diskussion på arbetsgruppsnivå. Av vad som hittills framkommit kommer alla medlemsstater ge kommissionen mandat att inleda förhandlingar om en konvention på det aktuella området.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ingen annan institution har gett synpunkter på förslaget.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Något förslag har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rådet föreslås anta beslutet om bemyndigande för kommissionen att inleda förhandlingar om en konvention på det aktuella området med artiklarna 81, 218.3 och 218.4 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som rättslig grund. I enlighet med artikel 218.8 i samma fördrag ska rådet som huvudregel besluta med kvalificerad majoritet under hela förfarandet.

EU har exklusiv kompetens på det aktuella området.

EU har exklusiv kompetens på området. Någon subsidiaritetsprövning blir därmed inte aktuell.

När det gäller proportionalitetsprincipen har kommissionen uppgett följande. Syftet med förslagen är att uppnå ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område med stater utanför EU. Ett ensidigt agerande av EU skulle inte uppnå det syftet. Ett multilateralt regelverk anses vara mer effektivt än att ingå bilaterala avtal med olika länder utanför EU. Regeringen gör inte någon annan bedömning än den kommissionen har gjort och anser alltså att proportionalitetsprincipen är uppfylld.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Beslutet om bemyndigandet för kommissionen att inleda förhandlingar om en ny konvention planeras att fattas av rådet i slutet av maj 2016.

4.2 Fackuttryck/termer

Bryssel I-förordningen avser Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (omarbetning).

Luganokonventionen avser Konventionen den 30 november 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

Propositionen till den omarbetade Bryssel I-förordningen avser prop. 2013/14:219 Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område.

Europeiska rådets beslut under 2014 om de strategiska riktlinjerna för de kommande åren inom området för frihet, säkerhet och rättvisa framgår av EUT C 240, 24.7.2014, s. 13.

Slutsatserna i det s.k. Stockholmsprogrammet framgår av EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

Med exekvaturprövning avses ett förfarande för kontroll innan en utländsk dom kan erkännas och verkställas.